

Perustuslakivaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kokoontumislain 7 §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kokoontumislain 7 §:n muuttamisesta (HE 302/2018 vp): Asia on saapunut perustuslakivaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Eduskunta-aloite

Esityksen yhteydessä valiokunta on käsitellyt seuraavan aloitteen:

- Lakialoite LA 16/2017 vp Tom Packalén ps ym. Lakialoite laiksi kokoontumislain 9 §:n muuttamisesta

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- lainsäädäntöneuvos Timo Makkonen, oikeusministeriö
- poliisitarkastaja Seppo Sivula, sisäministeriö
- professori Juha Lavapuro
- professori Tuomas Ojanen

HALLITUKSEN ESITYS JA EDUSKUNTA-ALOITE

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kokoontumislakia. Esityksen mukaan ulkona yleisellä paikalla järjestettävästä kokouksesta olisi tehtävä ilmoitus kokouspaikan poliisille nykyisen kuuden tunnin asemesta vähintään 24 tuntia ennen kokouksen alkamista.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä elokuuta 2019.

Esitykseen sisältyvissä säätämisyjärjestysperusteluissa lakiehdotusta tarkastellaan kokoontumisvapautta koskevan perustuslain 13 §:n ja sananvapautta koskevan 12 §:n kannalta. Hallituksen käsityksen mukaan lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Valiokunnan mietintö PeVM 14/2018 vp

LA 16/2017 vp

Lakialoitteessa ehdotetaan muutettavaksi kokoontumislain 9 §:ää siten, että siihen lisätään uusi 2 momentti muun muassa yleisen kokouksen järjestämisaikasta.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kokoontumislain 7 §:ää niin, että ulkona yleisellä paikalla järjestettävästä yleisestä kokouksesta on tehtävä ilmoitus kokouspaikan poliisille vähintään 24 tuntia ennen kokouksen alkamista. Voimassa olevan lain mukaan ilmoitus tulee tehdä vähintään kuusi tuntia ennen kokouksen alkamista.

Sääntely on merkityksellistä ennen muuta perustuslain 13 §:n kannalta. Jokaisella on perustuslain 13 §:n 1 momentin mukaan oikeus lupaa hankkimatta järjestää kokouksia ja mielenosoituksia sekä osallistua niihin. Tarkempia säännöksiä kokoontumisvapauden ja yhdistymisvapauden käyttämisestä annetaan pykälän 3 momentin mukaan lailla. Lisäksi sääntely on merkityksellistä perustuslain 12 §:ssä turvatun sananvapauden kannalta.

Perustuslain kokoontumisvapautta koskeva säännös turvaa sekä oikeutta itse järjestää kokouksia ja mielenosoituksia että oikeutta osallistua muiden järjestämiin kokouksiin ja mielenosoituksiin. Kokoontumis- ja mielenosoitusoikeuden turvaaminen ennakolta lupaa hankkimatta kieltää perustuslain säännöksen perustelujen mukaan viranomaisen ennakkollisen luvan asettamisen kokoontumisen edellytykseksi. Säännöksen vaatimuksia ei vastaisi myöskään sellainen ennakoilmoitusmenettely, joka tosiasiallisesti estäisi kokousten järjestämisen esimerkiksi edellyttäessään ilmoituksen tekemistä kohtuuttoman kauan ennen varsinaista kokousta (HE 309/1993 vp, s. 59/I).

Perustuslakivaliokunta pitää selvänä, ettei ehdotus merkitse kokoontumisvapauden ja esimerkiksi mielenosoitusten luvanvaraisuutta. Ehdotuksessa on kyse voimassaolevaa, perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella (PeVM 13/1998 vp) säädettyä kokoontumisvapauden järjestysluontoista sääntelyä koskevasta muutoksesta. Perustuslaissa turvattu kokoontumisvapaus ei estä tällaista järjestysluontoista sääntelyä (HE 309/1993 vp, s. 59/II). Ehdotettu ilmoitusmenettely ei myöskään johda tilanteeseen, jossa menettelyllä tosiasiallisesti estettäisiin kokousten järjestäminen.

Ehdotetulle sääntelylle on hallituksen esityksessä (s. 5) osoitettu mielenosoitusten luonteen muuttumiseen liittyviä hyväksyttäviä perusteluja. Perustuslakivaliokunta kiinnittää sääntelyn oikeasuhtaisuuden kannalta huomiota paitsi ehdotetun ilmoitusajan pituuteen myös siihen, ettei ehdotuksella estetä spontaaneja mielenosoituksia vaan ehdotuksen perusteella ilmoitus voidaan vastaisuudessakin toimittaa myöhemminkin, jos kokouksen järjestämisestä ei aiheudu kohtuutonta haittaa yleiselle järjestykselle. Lisäksi 7 §:ssä säädetyn ilmoitusvelvollisuuden laiminlyömiseen liittyvä kokoontumislain 26 §:ssä säädetty rikosoikeudellinen seuraamus on kytketty huomattavan vaaran aiheuttamista yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle koskevaan edellytykseen.

Perustuslakivaliokunta esittää hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen hyväksymistä muuttamattomana. Lisäksi valiokunta esittää, että lakialoitteeseen sisältyvä lakiehdotus hylätään.

Valiokunnan mietintö PeVM 14/2018 vp

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Perustuslakivaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 302/2018 vp sisältyvän lakiehdotuksen.

Eduskunta hylkää lakialoitteeseen LA 16/2017 vp sisältyvän lakiehdotuksen.

Helsingissä 1.3.2019

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Annika Lapintie vas
varapuheenjohtaja Tapani Tölli kesk
jäsen Maria Guzenina sd
jäsen Anna-Maja Henriksson r
jäsen Ilkka Kantola sd
jäsen Kimmo Kivelä sin
jäsen Antti Kurvinen kesk
jäsen Mia Laiho kok
jäsen Markus Lohi kesk
jäsen Leena Meri ps
jäsen Juha Rehula kesk
jäsen Wille Rydman kok
jäsen Kaj Turunen kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Liisa Vanhala